

Nr 162

Utlåtande i anledning av motioner om kommunikationsmöjligheterna i skärgården.

(4:e avd.)

I de likalydande motionerna I: 13 av herr *Tistad m. fl.* och II: 18 av herr *Åberg m. fl.* har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag om lämpliga åtgärder från samhällets sida för att komma till rätta med de försämringar i kommunikationsmöjligheterna som uppkommit för befolkningen i många ösamhällen i samband med ändringar i allmänna kommunikationsleder.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelserna i Stockholms, Blekinge och Göteborgs och Bohus län.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erinrar om att kommunikationsförhållandena i de viktigaste skärgårdsområdena vid olika tillfällen har varit föremål för statliga utredningar. Av dessa utredningar nämnes den åren 1959—1960 av en särskild utredningsman utförda undersökningen av trafikförhållandena i Bohusläns kustland och skärgårdar samt den av skärgårdstrafikutredningen år 1966 avgivna utredningen om den reguljära båttrafiken i Stockholms södra skärgård. I utredningarna har en kartläggning skett av kommunikationsbehovet i skärgårdarna och förslag till åtgärder framlagts. Nämnda utredningar och förslag har enligt styrelsen varit vägledande för inriktningen och omfattningen av olika statliga och kommunala åtgärder i berörda områden.

Styrelsen erinrar vidare om att frågan om att tillgodose trafikbehovet i glesbygder och skärgårds- eller öområden behandlades av 1953 års trafikutredning och i Kungl. Maj:ts proposition nr 191 till 1963 års riksdag med riktlinjer för den statliga trafikpolitiken. Enligt dessa riktlinjer förutsattes insatser från det allmännas sida, såvida dessa områden ej på annat sätt kan erhålla en tillfredsställande transportförsörjning. Enligt nämnda proposition torde det därvid vara »ogörligt att på förhand fastställa vilken under-skottstrafik som är nödvändig från allmän synpunkt. En prövning från fall 1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 6 saml. Nr 162—163*

till fall bör i stället äga rum i samband med att frågan om stöd från det allmänna blir aktuell.»

Styrelsen erinrar också om att fr. o. m. budgetåret 1960/61 ingår under bidragsanslaget till enskild väghållning under sjätte huvudtiteln medel som avser att täcka underskott bl. a. i viss båttrafik i skärgårdarna. Tidigare redovisades medel för motsvarande ändamål under anslaget bidrag till vissa kommunikationsändamål. Dessa bidrag har successivt höjts och har för 1967/68 beräknats till 0,6 milj. kr.

Med hänsyn till att kommunikationsbehoven i skärgårdsområdena är relativt väl kartlagda och till att, enligt riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken, frågor om stöd från det allmänna vid eventuell underskottstrafik bör avgöras från fall till fall, finner styrelsen motiv ej föreligga för en utredning angående kommunikationsmöjligheterna i skärgården.

Länsstyrelsen i Stockholms län förklarar sig principiellt dela motionärernas synpunkter att man från samhällets sida så långt möjligt bör bereda befolkningen på skärgårdsöarna sådana kommunikationsmöjligheter att den kan komma i åtnjutande av en god service på olika områden. Ställning bör därför snarast tagas till frågan om detta skall vara en statlig eller en landstingskommunal uppgift. Skärgårdskommunerna förmår nämligen enligt länsstyrelsen icke på egen hand lösa detta omfattande problem.

Länsstyrelsen anför vidare följande.

Genom ett mångårigt agerande i skilda sammanhang har länsstyrelsen i Stockholms län med kraft understrukt vikten av att denna fråga löses.

Vad beträffar kommunikationerna i Stockholms läns skärgård har dessa varit föremål för ett flertal utredningar som kartlagt förhållandena och framlagt förslag till åtgärder. Senast har skärgårdstrafikutredningen, vari länsstyrelsen varit representerad, under år 1966 framlagt ett betänkande, »Den reguljära båttrafiken i Stockholms södra skärgård». Dess förslag är för närvarande föremål för överväganden.

Genom beslut den 5 december 1958 har Kungl. Maj:t uppdragit åt länsstyrelsen i Stockholms län att utreda och genom praktiska åtgärder söka förbättra försörjnings- och därmed sammanhängande förhållanden för den bofasta befolkningen i länets skärgård. Som ett led i denna utredning har landshövdingen under resor i länets skärgård besökt samtliga öar med bofast befolkning och därvid tillsammans med länsstyrelsens tjänstemän och olika länsexperter samt företrädare för respektive kommuner hållit överläggningar om förekommande problem. Öbefolkningens förhållanden i olika hänseenden är därför väl kända för länsstyrelsen. Vid dessa besök har länsstyrelsen kartlagt och initierat olika åtgärder som ansetts erforderliga. På kommunikationernas område betyder detta att allmänna vägar utsträckts till olika platser inom kustområdet, vissa öar fått broförbindelser, enskilda vägar förbättrats och nyanlagts, färjeförbindelser utökats och förbättrats liksom bryggor, båt- och fiskehamnar. Dessa anordningar torde tillsammans väsentligt ha underlättat skärgårdsbefolkningens svårigheter kommunikationsmässigt och på flera håll därigenom också bidragit till att öka försörjningsgraden och förbättra de ekonomiska, sociala och kulturella förhållandena.

Länsstyrelsen har på skilda områden tillsammans med olika länsorgan, vägförvaltningen, hushållningssällskapet, företagarföreningen m. fl. ett väl utvecklat samarbete genom vilket åtskilliga initiativ följts upp. Genom dessa organ hålles länsstyrelsen också fortlöpande informerad om utvecklingen i skärgården.

Länsstyrelsen är, oaktat vad som hittills utträttats, medveten om att öbefolkningens förhållanden i skilda hänseenden på flera håll fortfarande kan vara bekymmersamma; icke — som i motionen görs gällande — på grund av samhällets åtgärder utan trots dessa.

De problem som aktualiseras i motionerna beträffande skärgårdsbefolkningens kommunikationsmöjligheter och tillgång till service av olika slag sammanhänger närmast med den allmänna glesbygdsproblematiken. På vad sätt och i vilken utsträckning samhället skall garantera en minimistandard för befolkningen i sådana glesbygdsområden, som ej kan bli föremål för lokaliseringståtgärder, bör utredas i större sammanhang. Dessa frågor är för närvarande delvis föremål för ett forskningsprojekt inom inrikesdepartementet i expertgruppens för regional utredningsverksamhet (ERU) regi. Via genom- och vidareförande av de pågående generella studierna bör man enligt länsstyrelsens mening få en grund för en mera realistisk bedömning av ytterligare samhällsinsatser på berörda område.

Vad gäller samhällets möjligheter att göra insatser i speciella bygder bör dessa bli föremål för studium och initiativverksamhet från närmast ansvariga kommuner och regionala statliga organ, såsom primärkommuner, landsting och länsstyrelser.

Länsstyrelsen är på grund av vad som ovan anförts för närvarande icke benägen att tillstyrka en statlig utredning av det slag motionärerna åsyftat. Erforderliga utredningar bör nämligen kunna ske genom befintliga centrala, regionala och lokala instanser.

Länsstyrelsen i Blekinge län, som även införskaffat yttrande från landstinget i Blekinge län, Karlskrona stad, Jämjö kommun och vägförvaltningen i Blekinge län framhåller att den skärgårdsbefolkning som fortfarande är beroende av båtförbindelser i Blekinge har reducerats under senare år. Anledningarna härtill är främst att landkommunikationerna förbättrats avsevärt samt genom en betydande avflyttning från skärgården. Sålunda är av båtförbindelser berörda befolkning fördelad enligt följande, Aspö (Karlskrona) 440, Hanö (Mjällby) 190 och Torhamnsskärgården (Jämjö) 215. Samtliga har med undantag för på Utklipporna boende (fyrapersonal med familjer), reguljära, dagliga båtförbindelser med fastlandet. Landstinget i Blekinge län samt berörda kommuner bidrager på olika sätt till att kostnaderna för transporter hållas vid rimlig nivå. Beträffande transporter i samband med olycksfall, hastigt påkommen sjukdom eller liknande, ställer polisen kostnadsfritt patrullbåt till förfogande för transport.

Länsstyrelsen förklarar sig slutligen inte finna anledning att motsätta sig den i motionerna föreslagna utredningen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som jämväl överlämnat yttrandet från Göteborgs stadskollegium samt näringsdelegationen inom Göteborgs

och Bohus läns landstings förvaltningsutskott, framhåller inledningsvis att de i motionerna behandlade frågorna rörande kommunikationsmöjligheterna för skärgårdsbefolkningen har stor aktualitet i länet, trots att under senare år nya färjförbindelser tillskapats, vilket medfört att några öar erhållit goda allmänna förbindelser. Fortfarande återstår dock många öar, som antingen helt saknar allmänna förbindelser eller har privata sådana vilka dock ej kan anses godtagbara.

Länsstyrelsen anför vidare följande.

Av näringsdelegationens yttrande framgår därjämte att antalet öar utan allmänna förbindelser uppgår till ett 60-tal med en sammanlagd folkmängd av närmare 7 000. Flera av dessa öar har en betydande folkmängd och ett sjudande näringsliv där framförallt storsjöfisket dominerar. Som komplement till detta förekommer näringsgrenar som har anknytning till fisket men även andra med havet sammanknippade näringsgrenar såsom fraktfart förekommer.

Befolkningens åldersstruktur är på flera öar tillfredsställande och det finns exempel på öar där folkmängden varit i stort sett oförändrad eller t. o. m. ökat under senare år.

För befolkningen på öarna inom länet står de dåliga reguljära förbindelserna med fastlandet i bjärt kontrast till övriga kommunikationsförhållanden inom regionen.

Särskilt kritisk är frågan beträffande förbindelserna till öarna i norra delen av länet. Dessa öar utgör som regel avfolkningsområden och de nuvarande förbindelsernas existens kan mycket snart äventyras. Här är fisket i stort sett den enda näringsgrenen och befolkningens utkomst är således helt beroende av utvecklingen och konjunkturerna inom denna näringsgren. Inom vissa skärgårdsområden upprätthålles trafiken fortfarande tack vare att det finns skolpliktiga barn, men när dessa försvunnit har också den väsentligaste inkomstkällan för turbåtsägarna bortfallit.

I likhet med motionärerna finner länsstyrelsen slutligen att de påtalade missförhållandena på lämpligt sätt bör elimineras genom lämpliga åtgärder från samhällets sida. Länsstyrelsen tillstyrker därför att frågan snarast blir föremål för närmare utredning varvid särskilt bör undersökas om statsbidrag till skärgårdstrafik lämpligen kan utgå via anslaget till enskilda vägar.

Utskottet. I yttrandena över förevarande motioner erinras om att kommunikationsförhållandena i de viktigare skärgårdsområdena varit föremål för flera statliga utredningar som klarlagt förhållandena och framlagt förslag till åtgärder. Dessa utredningar och förslag har sedan varit vägledande för inriktningen och omfattningen av olika statliga och kommunala åtgärder inom berörda områden.

Utskottet vill också erinra om att frågan om att tillgodose trafikbehovet i glesbygder och skärgårds- eller öområden behandlades i samband med 1963 års riksdagsbeslut om riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken.

I den proposition (nr 191) som låg till grund för beslutet förutsattes sålunda särskilda insatser från samhällets sida såvida nämnda områden ej på annat sätt kunde erhålla en tillfredsställande transportförsörjning. Med hänsyn till de skiftande befolknings- och näringsförhållandena i olika delar av landet torde det enligt propositionen vara ogörligt att på förhand fastställa vilken underskottstrafik, som vore nödvändig från allmän synpunkt. En prövning från fall till fall borde i stället äga rum i samband med att frågan om stöd från det allmänna bleve aktuell.

Eventuellt erforderliga ytterligare utredningar i dessa frågor syns, som länsstyrelsen i Stockholms län framhållit, lämpligen kunna ske genom befintliga, centrala, regionala och lokala instanser.

Vad gäller trafik- och servicefrågorna i glesbygdsområdena har dessa f. ö., såsom utskottet framhållit under punkten 4 i sitt utlåtande nr 9 till årets riksdag, upptagits till behandling i en särskild arbetsgrupp inom Kungl. Maj:ts kansli med uppgift att pröva och successivt lägga fram förslag till åtgärder för att tillförsäkra dem som bor kvar i glesbygden en godtagbar samhällelig service. Även åtgärder i syfte att vidmakthålla och förbättra kommunikationerna samt annan service för glesbygdsbefolkningen avses därvid skola behandlas. Arbetet med dessa frågor har enligt vad utskottet erfarit sedan någon tid pågått och kommer under den närmaste tiden att intensifieras.

I vad gäller tillgodoseende av behovet av väg- och färjtrafikförbindelser må även erinras om den planering härför som författningsenligt åligger vederbörande vägmyndigheter. I anslutning härtill må nämnas att å det under sjätte huvudtiteln upptagna anslaget till enskilt vägunderhåll särskilda medel finns disponibla för bidrag till båt- och färjförbindelser av just det slag motionärerna närmast åsyftar. Sådana bidrag utgår också f. n. i viss omfattning.

Med hänsyn bl. a. till vad sålunda anförts finner utskottet i likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Stockholms län tillräckliga motiv ej föreligga för särskild utredning i ämnet samt avstyrker därför motionerna i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen icke bifaller motionerna I: 13 och II: 18.

Stockholm den 14 november 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Gillström (s), Einar Persson (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Birger Andersson (s), Kaijser (h), fru Wallentheim (s), herrar Söderberg (s), Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Nils Theodor Larsson (cp), Rönnberg (s), Thorsten Larsson (cp) och Strandberg (h); samt

från andra kammaren: herrar Bohman (h), Blidfors (s), Ståhl (fp), Mellqvist (s), fru Lewén-Eliasson (s), herr Mattsson (cp), fröken Olsson (s), herrar Johansson i Norrköping (s), Alemyr (s), Gustafsson i Kårby (cp), Cassel (h), Fagerlund (s), Källstad (fp), fru Holmberg (s) och herr Westberg (fp).

Reservation

av herr *Mattsson* (cp).